Ona teži za lijepim djelom

Jim Reiher, Melbourne · Njemački prijevod: Hans-Jörg Ronsdorf · travanj 2021. · revidirano u listopadu 2026.

1 Tim 3,1

> *Riječ je pouzdana: ako tko teži za službom nadglednika, želi lijepo djelo. (Elberfelder CSV, njemački prijevod Biblije)*
>
> *Kaže se – i to je istinita riječ –: „Ako se tko trudi oko vodeće službe u crkvi, teži za velikom i časnom zadaćom." (Neue Genfer Übersetzung, njemački prijevod Biblije)*
>
> *Pouzdana je riječ: ako tko teži za biskupskom službom, želi lijepu zadaću. (Zürcher Bibel, njemački prijevod Biblije)*

Jeste li se ikada zapitali kako je došlo do podjele Biblije na poglavlja? Te podjele nije bilo u izvornim dokumentima. Dodana je tek u 13. stoljeću. Kad je postala dio teksta, pridonijela je tome da se promijeni način na koji čitamo i tumačimo Bibliju. Naposljetku, Bibliju često proučavamo po poglavljima. Počinjemo na početku poglavlja i prestajemo na njegovu kraju. Neke od odluka o tome gdje počinje novo poglavlje pokazale su se prilično čudnima, pa čak i pogrešnima. Kol 4,1, na primjer, zapravo je trebao pripadati još 3. poglavlju. Druge moguće pogreške nisu tako očite, ali na njih treba obratiti pozornost.

Starješine u crkvi: poseban slučaj 1 Tim 3,1

Mnogi 3,1 ponajprije vide kao logičan početak ostatka 3. poglavlja, koje sadrži dugu raspravu o starješinama i đakonima. Ja ipak mislim da taj redak zapravo prije zaključuje 2. poglavlje nego što uvodi u 3. poglavlje. To je važno za žene u crkvi jer bi značilo da 1. redak potiče i muškarce i žene da postanu starješine/nadglednici (grč. *episkopos*). ***Ako on zaključuje 2. poglavlje, vidi se da Pavao oba spola podupire u tome da služe Bogu u službama vodstva, pod uvjetom da su u vjeri izvježbani i zreli. Da, on je ženama u efeškoj crkvi privremeno nametnuo neka ograničenja, ali ne želi da se to smatra njegovim pravim ciljem. Naprotiv, on sasvim općenito dodaje da je dobra stvar kad i muškarci i žene teže za tim da budu starješine.***

Problem nezrelog vodstva u 2. poglavlju

Da bismo razumjeli zašto to predlažem, moramo uzeti u obzir i ono što dolazi neposredno prije 3,1: 2,8-15. Upravo se taj sporni odlomak često upotrebljava da se suzbije služba i vodstvo žena u crkvi. Odlomak 2,8-15 tradicionalno se tumačio tako da se žene drže podalje od vodstva crkve i od službe. Ali to je pogrešno tumačenje. ***U najmanju ruku možemo reći da postoje drugi, jednako valjani (čak i bolji) načini da se taj odlomak shvati.*** Glavna razlika između tih tumačenja jest u tome vidimo li taj odlomak kao neku vrstu opće zapovijedi za sva vremena, za svakoga kršćanina u svakoj kulturi i svakom narodu svijeta, ili on obrađuje tadašnji problem u Efezu potkraj prvoga stoljeća po. Kr. Drugim riječima: je li to poput „Ljubi Boga i ljubi svojega bližnjega" ili je prije poput „Postupajte dobro sa svojim robovima – a vi robovi, marljivo radite za svoje gospodare" (usp. 6,1-2)?

U 1 Tim 2,8-15 riječ je o određenim imućnim ženama u crkvi – vjerojatno o novoobraćenim ženama iz efeškog društva –, koje žele biti voditeljice u crkvi prije nego što su pravilno poučene ili sazrele u novoj

vjeri.[1] Žele biti starješine koje mogu poučavati i imati vlast u crkvi (2,12). Pavao vrlo jasno kaže: želi da žene budu pravilno izobražene (2,11). ***Taj redak zanimljivo sadrži jedini imperativ u tom odlomku: „Neka uči.“ To znači da je 11. redak ono što je najbliže Pavlovoj zapovijedi: on inzistira na tome da žene budu poučene.*** To je vrhunac u njegovu razmišljanju i pisanju. ***To je doista ključ ovoga odlomka: Pavao želi da svi članovi crkava budu pravilno poučeni u vjeri. Ne samo muškarci, nego i muškarci i žene. Kad budu pravilno izobraženi i sazreli, tada će službe poučavanja i vodstva jednako dolaziti u obzir za žene i za muškarce.***

Još jedna riječ koju Pavao u tom odlomku (1 Tim 2,8-15) dvaput upotrebljava kako bi se obratio posebno ženama jest riječ koja se u 9. i 15. retku često prevodi kao „čednost/pristojnost“[2] (ja bih rekao: pogrešno prevodi; prijevod Elberfelder CSV u bilješci navodi „ili razboritost, ili zdrav razum“). Ta riječ zapravo znači „bistre glave, zreo i razborit u mišljenju; ne smeten u mišljenju“. Katkad se može povezati s drugim moralnim kvalitetama, ali kad bi joj se dopustilo da znači samo jednu određenu moralnu kvalitetu, oduzelo bi joj se njezino bitno značenje. Pavao želi da žene u crkvi razmišljaju bistro i razborito (u 9. retku s obzirom na skromnost i izbor odjeće; u 15. retku s obzirom na sazrijevanje i ostajanje u vjeri) prije nego što preuzmu vodeće službe u crkvi.

Što ako je 1 Tim 3,1 upućen tim ženama?

Tada dolazimo do 1. retka 3. poglavlja. Što točno ondje piše? Pa, jedno ondje sigurno ne piše: „Dobra je stvar ako samo muškarci teže za tim da budu starješine.“ Ne. Moglo bi se odnositi samo na muškarce. Jednako bi se tako, međutim, moglo odnositi samo na žene. ***Ili se – vrlo vjerojatno – odnosi i na muškarce i na žene.*** NIV (New International Version) ovdje je bolje prevela: „Evo pouzdane izreke: ‚Tko teži za tim da bude nadglednik, želi plemenitu zadaću.‘“ ***(Slično i njemački prijevodi s „Ako tko …“ – „tko“ može značiti i muškarce i žene.)***

Neki su prijevodi u 3,1 umetnuli englesku riječ „čovjek/muškarac“ zbog 3,2-14 (muški starješine, muški đakoni, đakonice ili žene đakona, muški đakoni). ***Zbog te su odluke mnogi kršćani zaključili da bi doduše moglo biti argumenata za žene đakone, ali da nema mjesta za žene starješine.*** To se na prvi pogled može činiti razumnim, ali to je manjkav argument. U 1. retku ne upotrebljava se grčka riječ za „muškarce“ ili „muškarca“. Ni samostalna riječ za „on“. Upotrebljava se, međutim, grčka riječ ***tis*** („netko“, „tko“). Ista riječ stoji i za muškarce i za žene. Slično tome, riječ za „on ili ona želi“ glagolska je osnova riječi „želi“ s dodanim nastavkom „on, ona ili ono“. Kontekst mora odlučiti na koga se taj glagol odnosi.

Ako 1 Tim 3,1 svrstamo kao zaključak odlomka 2,8-15, onda taj redak postaje snažan znak koji potvrđuje vodstvo žena u crkvi. Budući da se upotrijebljene riječi, kao što je rečeno, mogu odnositi na muškarce ili na žene, 3,1 može jednostavno značiti: „Ako žena želi biti nadglednica, onda je to dobra stvar koju želi.“ ***To znači da bi Pavao mogao poručivati nešto poput: „Unatoč mojem inzistiranju na tome da žene trebaju biti poučene, odnosno da trebaju učiti, i da ne mogu poučavati ni imati vlast dok ne budu zrele i stručne – dobra je stvar za ženu ako želi biti starješina.“***

Žene u ostatku 3. poglavlja

U 3,2-7 riječ je zatim o starješinama; ***Pavao pritom misli na mušku većinu od koje su se oni tada sastojali***. Moju pretpostavku da je 1. redak zaključak prethodnoga teksta i da 2. redak za Pavla doista uvodi novu misao podupiru početne riječi 2. retka na grčkom: „potrebno je“ (ili „prikladno je“). To se može prevesti s „onda“, „dakle“, „prema tome“ ili „zato“. Dakako, 2. redak misaono je povezan s prethodnim,

ali kreće u novom smjeru. Pavao je upravo govorio o tome da žene treba izobraziti za službu i da im ne treba dopustiti da imaju vlast dok ne budu pravilno izobražene i zrele u vjeri, i zaključuje tako što svakoga podsjeća da nije loša ambicija nadati se da će netko biti starješina u crkvi. Zatim zastaje i obrađuje druge teme koje su u tom trenutku važne. „Dobro … dakle, što se tiče naših sadašnjih starješina …“ U tom sljedećem odjeljku (3,2-7) riječ je o sadašnjim starješinama u crkvi ili o onima koji će uskoro biti postavljeni.

Svakako je razumno shvatiti 3,2-7 kao da vrijedi za oba spola, ako se možemo nositi s formulacijom da starješine trebaju biti „muž jedne žene“ ili „vjeran svojoj ženi“ (kako neki prevode). Pavao se ovdje vjerojatno služi „rodnim uopćavanjem“. Ako su starješine u to vrijeme većinom bili muškarci, onda bi to mogao biti način da se kaže: „Budi vjeran svojem jednom partneru.“ Sjećam se 1990-ih godina, kad sam predavao na jednoj biblijskoj školi u Melbourneu: svi predavači osim jedne osobe bili su muškarci, a ta jedna žena radila je s nepunim radnim vremenom. Kad smo imali posebna društvena okupljanja, bilo je uobičajeno da pismo koje je išlo svim zaposlenicima sadrži: „I povedite svoje žene.“ Tom formulacijom nije bila isključena samo ta jedna žena; i jedini neoženjeni predavač osjećao se zaobiđenim. Zgrozim se kad se sjetim takve vrste rodnih uopćavanja. Koliko god mi to bilo neugodno: ona nisu značila da smo imali samo oženjene muške predavače. I još nešto o izjavi ovdje („biti muž jedne žene“): primijenimo li strogo takvu metodu tumačenja, onda i zapovijed „Ne poželi žene bližnjega svoga“ vrijedi samo za muškarce i ženama nema što reći.

1 Tim 2-3 ponovno promišljeno

Dakle, umjesto podjele 1 Tim 2,8-3,14 koju često viđamo:

- Žene i muškarci u crkvi (2,8-15)
- Muški starješine (3,1-7)
- Muški đakoni (3,8-10)
- Žene đakoni (ili žene đakona) (3,11)
- Ponovno muški đakoni (3,12-14)

tijek misli poslanice trebali bismo shvatiti ovako:

- Žene i muškarci u crkvi (2,8-3,1)
- Sadašnja situacija: sadašnjim se vođama obraća na rodno tipiziran način (3,2-7)
- Muški đakoni (3,8-10)
- Žene đakoni (3,11)
- Muški đakoni (3,12-14)

Kako god tumačili 3,2-7, težište ovoga članka bilo je istaknuti 3,1. Ako se vidi kao zaključak odlomka 2,8-15, on podsjeća žene: ako žena želi postati starješina, to je dobra stvar. ***Čak i ako ste drugoga mišljenja, taj je redak rodno neutralan: ako bilo tko, muško ili žensko, teži za vodstvom u crkvi, onda je to dobra stvar!*** Čak i ako ga ostavite na početku 3. poglavlja, on vrijedi za oba spola – a onda govori u prilog tomu da i cijeli sljedeći odlomak uključuje oba spola. Vidjeti 1 Tim 3,1 kao poziv muškarcima i ženama da teže za službama vodstva u crkvi iznimno je ohrabrujuća crta u nauku apostola Pavla.

Žene su duboko povrijeđene tumačenjima Pavlova nauka u ovom dijelu Biblije. Ali predložio bih da s ovim drugačijim shvaćanjem odlomka u tom pogledu možemo sklopiti mir s Pavlom. On nije bio šovi-

nist kakvim su ga neki prikazivali. Bio je netko tko je bio spreman pustiti i žene i muškarce da služe u crkvi.

This article first appeared in the Spring 2021 issue of CBE International's Mutuality magazine (www.cbeinternational.org)

Njemački prijevod: Hans-Jörg Ronsdorf, uz ljubazno dopuštenje Jima Reihera, 20. travnja 2021.

Bilješke

1. Za opširan prikaz drugačijega pogleda na taj odlomak vidi Jim Reiher, Women: Leadership & the Church (Melbourne: Acorn Press, 2006), 85–93. Vidi i Judy L. Brown, Women Ministers According to Scripture (Kearney: Morris Publishing, 1996), 279–312, te Rebecca Merrill Groothuis, Good News for Women: A Biblical Picture of Gender Equality (Grand Rapids: Baker Books, 1997), 209–229.
2. Walter Bauer kao prvo i najočitije značenje te riječi navodi „razumnost, racionalnost, duševno zdravlje". Kao drugo značenje navodi „dobro prosuđivanje, umjerenost i samosvladavanje". Gerhard Kittel također objašnjava: kad u igru uđe to sporedno značenje, uvijek je na djelu zdravo mišljenje. Oblik upotrijebljen u 1 Tim 2,9.15 upotrebljava se još samo na jednom mjestu u Novom zavjetu: Dj 26,25. Ondje se uvijek prevodi s „bistro mišljenje" ili „razumno". Vidi William F. Arndt, F. Wilbur Gingrich, Frederick W. Danker, Walter Bauer i William Arndt, A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature. 2nd ed. (Chicago: University of Chicago Press, 1979), 802; G. W. Bromiley i Geoffrey William Bromiley, Theological Dictionary of the New Testament, ed. Gerhard Kittel i Gerhard Friedrich (Grand Rapids: Eerdmans, 1964), 1097-1104.